

Utbildningsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till Utbildningsnämnden

Datum:
2024-02-29

Diarienummer:
UBN-2023-08705

Handläggare:
Ulrika Lidbom

Yttrande över kommunrevisionens granskning av arbete mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16–20 år

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden beslutar

1. **att** avge yttrande till kommunrevisionen enligt bilagt förslag.

Ärendet

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Uppsala kommun genomfört en granskning av arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Granskningens syfte är att bedöma om utbildningsnämnden och socialnämnden har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Utifrån genomförd granskning är revisorernas samlade bedömning att utbildningsnämnden inte helt har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Revisionen begär yttrande över revisionens iakttagelser och rekommendation. I bilagt förslag till yttrande redovisas nämndens arbete för att följa upp och styra arbetet för psykisk hälsa inom gymnasieskolan.

Beredning

Ärendet har beretts i utbildningsförvaltningen.

Förslaget har inga konsekvenser sett ur barn-, jämställdhets- eller näringslivsperspektivet.

Föredragning

Utifrån genomförd granskning är revisorernas samlade bedömning att utbildningsnämnden inte helt har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år. Utbildningsnämnden ges därför följande rekommendationer.

- Säkerställ att strukturer och rutiner för samverkan följs upp, analyseras och redovisas för respektive nämnd. På detta sätt kan nämnderna få en bild av styrkor och utmaningar i samverkansarbetet och vid behov vidta åtgärder.
- Ta del av den uppföljande rapporten om barn och ungas psykiska hälsa som togs fram år 2022.
- Överväg att ta fram mätbara indikatorer med tydlig koppling till psykisk (o)hälsa och tillgång till elevhälsans kompetenser. Därigenom kan arbetet och förutsättningarna för detta följas upp och analyseras på ett systematiskt och strukturerat sätt.
- Säkerställ att det finns krisplaner och rutiner för suicidprevention på samtliga skolor i enlighet med den centrala barn- och elevhälsoplanen.
- Vidta aktiva åtgärder som tydligt syftar till att säkerställa en likvärdig tillgång till kuratorer och skolpsykologer inom gymnasieskolan. Detta för att skapa förutsättningar för att elevhälsan främst ska kunna arbeta förebyggande och hälsofrämjande samt att arbetet sker på individ-, grupp- och skolenhetsnivå.

I förslaget till yttrande redovisas de åtgärder som vidtas för att stärka arbetet för en stärkt psykisk hälsa. Bland annat görs årlig kartläggning och analys av skolornas tillgång till elevhälsokompetens så att behov av förbättringar ska kunna åtgärdas. Ett annat exempel är att det under våren 2024 ska säkerställas att alla skolor har aktuell krisplan och rutin för att hantera suicidalt beteende, suicidförsök och suicid.

Fullständigt förslag till yttrande redovisas i bilaga 1.

Ekonomiska konsekvenser

Ej aktuellt.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 29 februari 2024
- Bilaga 1, Förslag till yttrande
- Bilaga 2, Missiv, granskning av arbete mot psykisk ohälsa för barn och unga
- Bilaga 3, Rapport – Granskning av arbete mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år

Utbildningsförvaltningen

Susana Olsson Casas
Utbildningsdirektör

Utbildningsförvaltningen
Yttrande

Datum:
2024-03-21

Diarienummer:
UBN-2023-08705

Handläggare:
Ulrika Lidbom

Yttrande till kommunrevisionen angående granskning av arbete mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år

Bakgrund

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Uppsala kommun genomfört en granskning av arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år. Syftet med granskningen har varit att bedöma om utbildningsnämnden och socialnämnden har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år. Nedan redovisas utbildningsnämndens yttrande utifrån lämnade rekommendationer.

Säkerställ att strukturer och rutiner för samverkan följs upp, analyseras och redovisas för respektive nämnd. På detta sätt kan nämnderna få en bild av styrkor och utmaningar i samverkansarbetet och vid behov vidta åtgärder.

Ta del av den uppföljande rapporten om barn och ungas psykiska hälsa som togs fram år 2022.

Den förvaltningsövergripande beredningsgruppen för psykisk hälsa kommer av berörda förvaltningsdirektörer få i uppdrag att följa upp och analysera såväl samverkan som arbetet med psykisk hälsa för barn och unga 0–20 år. Detta ska redovisas årligen till respektive nämnd.

Rapporten Barn och ungas psykiska hälsa i Uppsala 2022 samt den uppföljande rapporten för 2023 kommer att delges utbildningsnämnden. Rapporten kommer att läggas till i nämndens årshjul för uppföljning för att säkerställa att den fortsättningsvis kontinuerligt delges nämnden.

Överväg att ta fram mätbara mål, indikatorer med tydlig koppling till psykisk (o)hälsa och tillgång till elevhälsans kompetenser. Därigenom kan arbetet och förutsättningarna för detta följas upp och arbetas på ett systematiskt och strukturerat sätt.

Utbildningsnämnden följer systematiskt upp risk- och skyddsfaktorer och använder ett flertal indikatorer som har bäring på friskfaktorer för psykisk hälsa. För att skapa en samlad bild har nämnden haft ett tema om trygghet och psykisk hälsa i samband med ett nämndmöte.

Ofta behöver man använda flera olika mätmetoder och källor för att få en bra helhetsbild vad gäller psykisk hälsa. Psykisk och fysisk ohälsa, missbruk, våld, kriminalitet, utanförskap och att inte klara skolan är problem som i stor utsträckning kan förklaras av samma bakomliggande faktorer. Tidigt främjande och förebyggande arbete som påverkar dessa bakgrundsfaktorer kan därför få effekter på många problemområden samtidigt.

Kopplat till verksamhetsplanen anges bland annat följande indikatorer.

- Gymnasieelever med examen inom 3 år, kommunala skolor
- Invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar
- Ungdomar som aldrig använt narkotika, årskurs 7, 9 och årskurs 2 gymnasiet (undersökning görs vartannat år)
- Ungdomar som uppger att de mår bra eller mycket bra, årskurs 7, 9 och årskurs 2 gymnasiet (undersökning görs vartannat år)

Därutöver redovisas ytterligare indikatorer regelbundet till nämnden inom ramen för förvaltningens kvalitetsarbete.

Elevs närvaro

Varje skola följer kontinuerligt närvaron i den egna verksamhet. Vid två tillfällen per år redovisas elevnärvaro på aggregerad nivå i nämnd.

Enkätresultat om trygghet och studiero

Förvaltningen genomför varje år en egen enkät inom grundskolan och gymnasieskolan. Varje år (maj månad) får nämnden ta del av en sammanfattande presentation av enkätresultaten. På övergripande nivå fokuserar utbildningsnämnden särskilt på resultaten på frågor om trygghet och studiero, vilket även finns att läsa om i respektive skolforms kvalitetsrapport som presenteras för nämnden i november.

Tillgång till elevhälsans kompetenser

Det är angeläget att det finns en uppföljning för att säkerställa en tillräcklig tillgång till elevhälsans olika kompetenser i de olika skolorna. Nämnden har i sitt kvalitetsarbete tidigare identifierat detta som ett utvecklingsområde och kvalitetssäkring av elevhälsans resurser finns därför med som ett uppdrag i nämndens verksamhetsplan redan 2023.

Som en följd av uppdraget gör verksamhetschefen för elevhälsan varje år en analys och bedömning av varje skolas elevhälsoresurser. Resultatet av översynen redovisas till berörd skolformschef och till utbildningsdirektören. Skolformschefen stämmer av underlaget med enhetsrektor för att tillsammans bedöma vilka åtgärder som behöver vidtas utifrån det elevunderlaget man har på enheten. Vid den månadsdialog som sker i april månad följer utbildningsdirektören upp med skolformschefen om vilka åtgärder som vidtas för att säkerställa en likvärdig tillgång till elevhälsans kompetenser.

En likvärdig tillgång till elevhälsokompetens innebär att elevhälsan behöver dimensioneras utifrån varje skolas behov och förutsättningar. Det som kan vara en adekvat bemanning på en skola kan vara otillräckligt på en annan skola beroende på elevernas behov. Uppföljningen behöver därför organiseras på ett sätt som tar hänsyn till olika skolors behov.

I det fall det har funnits brister i tillgången till kompetenser som arbetar inom ramen för hälso- och sjukvårdslagen (läkare, skolsköterska och psykolog) lyfts detta

som risker eller avvikelser i den årliga patientsäkerhetsberättelsen som redovisas till nämnden, där en samlad bedömning görs av tillgången till kompetenserna varje år.

Säkerställ att det finns krisplaner och rutiner för suicidprevention på samtliga skolor i enlighet med den centrala barn- och elevhälsoplanen.

Utbildningsnämnden kommer under våren 2024 att säkerställa att det på alla skolor finns krisplan och rutin för att hantera suicidalt beteende, suicidförsök och suicid.

Vidta aktiva åtgärder som tydligt syftar till att säkerställa en likvärdig tillgång till kuratorer och skolpsykologer inom gymnasieskolan. Detta för att skapa förutsättningar för att elevhälsan främst ska kunna arbeta förebyggande och hälsofrämjande samt att arbetet sker på individ-, grupp- och skolenhetsnivå.

Utbildningsnämnden ser det som högt prioriterat att skolorna har tillgång till de elevhälsokompetenser som behövs för att kunna fokusera på det främjande och förebyggande arbetet.

Enligt skollagen beslutar rektorn om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Hit hör också dimensioneringen av de olika kompetenserna inom elevhälsan. Som påtalats tidigare i yttrandet innebär en likvärdig tillgång till elevhälsokompetens att elevhälsan behöver dimensioneras utifrån varje skolas behov och förutsättningar. Det som kan vara en adekvat bemanning på en skola kan vara otillräckligt på en annan skola beroende på elevernas behov.

För att kvalitetssäkra tillgången till elevhälsokompetens har den rutin utarbetats som beskrivs ovan under rubriken *Tillgång till elevhälsans kompetenser*. Verksamhetschefen för elevhälsan gör en kartläggning och analys av skolornas tillgång till elevhälsokompetens. Kartläggningen används som underlag i skolformschefens och utbildningsdirektörens uppföljning av att åtgärder vidtas för att uppnå en likvärdig tillgång till elevhälsa.

Som framgår i granskningsrapporten har det vid några gymnasieskolor under en tid enbart funnits tillgång till upphandlad psykolog för vissa utredningsuppdrag. Rekrytering av psykolog till dessa skolor är nu i sitt slutskede. Inom gymnasieskolan undersöks också möjligheten att förstärka elevhälsoarbetet med skolsociala team på skolor med sådana behov.

Vakanser kan uppstå vid kort- eller långtidsfrånvaro och det saknas ibland behöriga sökande till tjänster. Det pågår därför kontinuerligt ett arbete med att tillskapa attraktiva tjänster och att söka lösningar för att täcka upp vid tillfälliga vakanser.

Utbildningsnämnden

Eva Christiernin
Ordförande

Josefin Lindström
Nämndsekreterare

Datum: 2023-12-08
Diarienummer: KRN-2023-00026

Kommunrevisionen
Missivbrev

Mottagare:
Utbildningsnämnden
Socialnämnden
Kommunstyrelsen för kännedom
Kommunfullmäktige för kännedom

Granskning av arbete mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16-20 år

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Uppsala kommun genomfört en granskning av arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Granskningens syfte är att bedöma om utbildningsnämnden och socialnämnden har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att utbildningsnämnden *inte helt har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll* avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden *inte helt har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll* avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Mot bakgrund av granskningsresultatet vill vi lämna följande rekommendationer till *socialnämnden* och *utbildningsnämnden*:

- Säkerställ att strukturer och rutiner för samverkan följs upp, analyseras och redovisas för respektive nämnd. På detta sätt kan nämnderna få en bild av styrkor och utmaningar i samverkansarbetet och vid behov vidta åtgärder.
- Ta del av den uppföljande rapporten om barn och ungas psykiska hälsa som togs fram år 2022.

Mot bakgrund av granskningsresultatet vill vi lämna följande rekommendationer till *socialnämnden*:

- Säkerställ att nämndens styrning konkretiseras i mätbara indikatorer och att verksamhetsplanen innehåller en tydlig planering för när och hur åtgärder ska genomföras.
- Säkerställ att rutindokument för att hantera suicidsituationer för personer yngre respektive äldre än 18 år är uppdaterade och kända i verksamheten.

- Säkerställ att arbetet mot psykisk ohälsa följs upp och analyseras i dokumentationen som upprättas på förvaltnings- och nämndnivå. På detta sätt får nämnden en bild av styrkor och utmaningar i arbetet och förutsättningarna för detta. Denna bild är nödvändig för att kunna vidta aktiva åtgärder för att utveckla arbetet.
- Vidta åtgärder som syftar till att skapa förutsättningar för att rekrytera och behålla socialsekreterare.

Mot bakgrund av granskningsresultatet vill vi lämna följande rekommendationer till *utbildningsnämnden*:

- Överväg att ta fram mätbara indikatorer med tydlig koppling till psykisk (o)hälsa och tillgång till elevhälsans kompetenser. Därigenom kan arbetet och förutsättningarna för detta följas upp och analyseras på ett systematiskt och strukturerat sätt.
- Säkerställ att det finns krisplaner och rutiner för suicidprevention på samtliga skolor i enlighet med den centrala barn- och elevhälsoplanen.
- Vidta aktiva åtgärder som tydligt syftar till att säkerställa en likvärdig tillgång till kuratorer och skolpsykologer inom gymnasieskolan. Detta för att skapa förutsättningar för att elevhälsan främst ska kunna arbeta förebyggande och hälsofrämjande samt att arbetet sker på individ-, grupp- och skolenhetsnivå.

Revisionen begär yttrande över revisionens iakttagelser och rekommendation från utbildningsnämnden och socialnämnden, senast 2024-03-31 till kommunrevisionen@ uppsala.se och till det sakkunniga biträdet, [lena.salomon@pwc.com](mailto:lana.salomon@pwc.com).

Rapporten utgör ett underlag för revisionens bedömning i ansvarsprövningen varför tidsramarna inte kan överskridas.

För kommunrevisionen

Berit Danielsson
Ordförande

Kajsa Wejryd
Vice ordförande

Elektroniska underskrifter

Det här dokumentet har skrivits under elektroniskt av en eller flera personer

Detta dokument med sina elektroniska underskrifter gäller som självständig handling och uppfyller krav på avancerade elektroniska underskrifter enligt eIDAS-förordningen. Varje underskrift kan valideras med en PDF-läsare med stöd för signaturvalidering eller via valideringstjänsten på sign.uppsala.se. Där återfinns även information om hur du installerar det utfärdarcertifikat som krävs för att PDF-läsaren ska kunna validera alla delar av underskriften.

Om dokumentet skrivs ut på papper, eller om dokumentet 'skrivs ut' till ett nytt PDF-dokument, följer de elektroniska underskrifterna inte med. Endast det elektroniskt underskrivna originaldokumentet går att validera.

Underskrift 1

Namn: BERIT ANNE-MARIE DANIELSSON
Identifieringsmetod: E-legitimation
Organisation: Kommunrevisionen
Befattning: ordförande
Datum och tid: 2023-12-12 16:53:34 GMT+01:00
Transaktions-ID: a435b7d080a0466f9f36d2eb835e8267

Underskrift 2

Namn: KAJSA WEJRYD
Identifieringsmetod: E-legitimation
Organisation: Kommunrevisionen
Befattning: Vice ordförande
Datum och tid: 2023-12-12 20:09:27 GMT+01:00
Transaktions-ID: 89e0f511807440e6b5f5460df493382f

Granskning av arbete mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år

Uppsala kommun

December 2023

Jenny Nordqvist

Caroline Tham Johansson

Marie Lindblad, certifierad kommunal revisor

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Uppsala kommun genomfört en granskning av arbete mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Granskningens syfte är att bedöma om utbildningsnämnden och socialnämnden har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att utbildningsnämnden **inte helt** har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden **inte helt** har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning			
	SN		UN	
1. Finns det en tydlig styrning (till exempel mål och styrdokument) avseende arbetet mot psykisk ohälsa?	Delvis		Delvis	
2. Tillser nämnderna att det finns tillgång till kunskap och kompetens för att upptäcka och hantera psykisk ohälsa?	Delvis		Delvis	
3. Tillser nämnderna att det finns tydliga strukturer och rutiner för samverkan kring psykisk ohälsa?	Ja		Ja	
4. Görs dokumenterade uppföljningar och analyser avseende arbetet mot psykisk ohälsa som redovisas till nämnderna?	Nej		Ja	
5. Tillser nämnderna att aktiva åtgärder vidtas vid behov av utveckling av arbetet mot psykisk ohälsa?	Delvis		Delvis	

Rekommendationer

Mot bakgrund av granskningsresultatet vill vi lämna följande rekommendationer till *socialnämnden* och *utbildningsnämnden*:

- Säkerställ att strukturer och rutiner för samverkan följs upp, analyseras och redovisas för respektive nämnd. På detta sätt kan nämnderna få en bild av styrkor och utmaningar i samverkansarbetet och vid behov vidta åtgärder.

- Ta del av den uppföljande rapporten om barn och ungas psykiska hälsa som togs fram år 2022.

Mot bakgrund av granskningsresultatet vill vi lämna följande rekommendationer till *socialnämnden*:

- Säkerställ att nämndens styrning konkretiseras i mätbara indikatorer och att verksamhetsplanen innehåller en tydlig planering för när och hur åtgärder ska genomföras.
- Säkerställ att rutindokument för att hantera suicidsituationer för personer yngre respektive äldre än 18 år är uppdaterade och kända i verksamheten.
- Säkerställ att arbetet mot psykisk ohälsa följs upp och analyseras i dokumentationen som upprättas på förvaltnings- och nämndsnivå. På detta sätt får nämnden en bild av styrkor och utmaningar i arbetet och förutsättningarna för detta. Denna bild är nödvändig för att kunna vidta aktiva åtgärder för att utveckla arbetet.
- Vidta åtgärder som syftar till att skapa förutsättningar för att rekrytera och behålla socialsekreterare.

Mot bakgrund av granskningsresultatet vill vi lämna följande rekommendationer till *utbildningsnämnden*:

- Överväg att ta fram mätbara indikatorer med tydlig koppling till psykisk (o)hälsa och tillgång till elevhälsans kompetenser. Därigenom kan arbetet och förutsättningarna för detta följas upp och analyseras på ett systematiskt och strukturerat sätt.
- Säkerställ att det finns krisplaner och rutiner för suicidprevention på samtliga skolor i enlighet med den centrala barn- och elevhälsoplanen.
- Vidta aktiva åtgärder som tydligt syftar till att säkerställa en likvärdig tillgång till kuratorer och skolpsykologer inom gymnasieskolan. Detta för att skapa förutsättningar för att elevhälsan främst ska kunna arbeta förebyggande och hälsofrämjande samt att arbetet sker på individ-, grupp- och skolenhetsnivå.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Nämndernas ansvar	7
Granskningsresultat	8
Nämndernas styrning	8
Tillgång till kunskap och kompetens	11
Strukturer och rutiner för samverkan	14
Uppföljning, analys och redovisning	17
Aktiva åtgärder	23
Samlad bedömning	26
Bilaga. Elevhälsans kompetenser	27

Inledning

Bakgrund

Psykisk ohälsa kan hindra barns och ungas personliga utveckling och deras möjligheter att etablera sig i samhället. Därför finns det stora vinster med att så tidigt som möjligt uppmärksamma den psykiska ohälsan hos barn och unga och minska den med effektiva insatser.

År 2020 genomfördes en granskning av elevhälsan inom gymnasieskolan i Uppsala kommun. Rekommendationer lämnades avseende tillgång till elevhälsa samt elevhälsans förebyggande och främjande arbete. År 2021 genomfördes en granskning av Uppsala kommuns och Region Uppsalas samverkan kring barn och unga. Granskningen visade att uppföljning, analys och rapportering till utbildningsnämnden respektive socialnämnden behövde utvecklas.

Kommunfullmäktige har ett inriktningsmål som anger att Uppsala ska vara jämlikt och inkluderande med goda förutsättningar för folkhälsa och livskvalitet. För detta mål har fullmäktige fattat beslut om uppdrag att stärka arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga och hantera ökad psykisk ohälsa. För skolans del omfattar uppdraget suicidprevention och kuratorer i skolan. För socialtjänstens del omfattar uppdraget suicidprevention och att utveckla samverkan.

Skolan är en viktig arena för att genomföra insatser som främjar psykiskt välbefinnande och förebygger psykisk ohälsa hos barn och unga. Inom skolans verksamheter behövs kunskap och kompetens för att upptäcka psykisk ohälsa. Enligt skollagen ska elevhälsa finnas för elever i gymnasieskolan. Skollagen anger att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande, men även arbeta åtgärdande. Elevhälsan ska bland annat omfatta psykologiska och psykosociala insatser och det ska finnas tillgång till psykolog och kurator.

Även om skolan har en viktig roll kan inte skolan agera på egen hand. För att insatser ska få genomslag behöver skolan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten samverka. Verksamheterna behöver utarbeta rutiner för och överenskommelser om hur man samverkar med eller hänvisar till hälso- och sjukvården. Rutinerna och överenskommelserna behöver vara kända inom verksamheterna.

Kommunens revisorer har med hänsyn till risk och väsentlighet bedömt det angeläget att göra en granskning inom ovan rubricerat område.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om utbildningsnämnden och socialnämnden har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

1. Finns det en tydlig styrning (till exempel mål och styrdokument) avseende arbetet mot psykisk ohälsa?
2. Tillser nämnderna att det finns tillgång till kunskap och kompetens för att upptäcka och åtgärda psykisk ohälsa?
3. Tillser nämnderna att det finns tydliga strukturer och rutiner för samverkan kring psykisk ohälsa?
4. Görs dokumenterade uppföljningar och analyser avseende arbetet mot psykisk ohälsa som redovisas till nämnderna?
5. Tillser nämnderna att aktiva åtgärder vidtas vid behov av utveckling av arbetet mot psykisk ohälsa?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål med tillhörande uppdrag att stärka arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga och hantera ökad psykisk ohälsa.

Kommunallagen (2017:725)

- 6 kap. 6 § Styrelsen och övriga nämnder - Uppgifter

Förvaltningslagen (2017:900)

- 8 § Samverkan

Socialtjänstlagen (2001:453)

- 3 kap. 3-3a §§ Vissa uppgifter inom socialtjänsten, m.m.
- 5 kap. 1-1a § Särskilda bestämmelser för barn och unga

Skollagen (2010:800)

- 2 kap. 25 § Elevhälsa
- 4 kap. 3 och 7 §§ Systematiskt kvalitetsarbete
- 29 kap. 13 § Samverkan och anmälan till socialnämnden

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9).

Skolverkets allmänna råd med kommentarer om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att omfatta den kommunalt drivna gymnasieskolan och socialtjänsten. Fristående gymnasieskolor ingår inte i granskningen. Vidare avgränsas granskningen till att omfatta barn och unga från 16 till 20 år. I tid avgränsas granskningen till att framförallt omfatta år 2023 (år 2022 vad gäller uppföljning). Granskningen omfattar inte orosanmälan till socialtjänsten.

Metod

Granskningen har genomförts genom genomgång av protokoll och underliggande handlingar samt insamling och analys av relevant dokumentation.

Följande intervjuer har genomförts:

- Biträdande utbildningsdirektör, verksamhetschef för gymnasieskolan samt verksamhetsutvecklare på utbildningsförvaltningen
- Socialchef samt avdelningschefer barn och ungdom
- Rektorer
- Representanter för elevhälsan
- Representanter för det kommunala aktivitetsansvaret (KAA)
- Enhetschefer och socialsekreterare barn och unga

Vidare har en digital enkätundersökning genomförts. Enkäten skickades ut till totalt 140 lärare. Svarsfrekvensen uppgick till 66 procent.

För enkät och intervjuer gjordes ett urval som omfattade tre gymnasieskolor och teoretiska program (samhällsvetenskapsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet), yrkesprogram (fordonsprogrammet och el- och energiprogrammet) samt introduktionsprogram (individuellt alternativ samt språkintröduktion).

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten. Svar har inkommit avseende utbildningsnämnden, dock inte socialnämnden. Rapporten är kvalitetssäkrad av Marie Lindblad, certifierad kommunal revisor, i enlighet med PwC:s interna riktlinjer för kvalitetssäkring.

Nämndernas ansvar

I reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder i Uppsala kommun (beslutad av KF 2023-09-11) redogörs för fördelning av ansvaret för de obligatoriska uppgifter som getts kommunen via lagstiftning samt övriga uppgifter som kommunfullmäktige beslutat om ska delegeras till nämnderna. Av reglementet framgår att socialnämnden, utbildningsnämnden och omsorgsnämnden har ansvar i arbetet/insatser rörande psykisk ohälsa för barn och unga 16 till 20 år, ett ansvar som dock skiljer sig åt med utgångspunkt i gällande lagstiftning. Sammanfattningsvis innebär reglemente och lagstiftning att:

- *Socialnämnden* ansvarar för individ- och familjeomsorgen, inklusive mottagning av ensamkommande barn, samordning av frågor kring våld i nära relation samt socialjournsverksamhet. Ansvaret omfattar även öppenvård och råd och stöd till unga samt hem för vård eller boende för unga. Om missbruk finns i kombination med psykisk funktionsnedsättning ansvarar nämnden för att hjälpa individer eller familjer där missbruk, beroende eller våld i nära relation är det huvudsakliga problemet.
- *Utbildningsnämnden* - I egenskap av att vara huvudman för den kommunala gymnasieskolan ansvarar nämnden för att säkerställa tillgången till elevhälsans kompetenser, att elevhälsans arbete främst är hälsofrämjande och förebyggande samt att arbetet bidrar till en god lärandemiljö och goda och trygga uppväxtvillkor. Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Sådan samverkan kan vara såväl åtgärdande som förebyggande och hälsofrämjande och exempelvis syfta till att främja elevers hälsa och skolnärvaro, och till att förebygga kriminalitet eller ohälsa.
- *Omsorgsnämnden* ansvarar för stöd och service till personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, bland annat genom LSS-verksamhet, socialpsykiatri och hälso- och sjukvård.

Som framgår tidigare i rapporten, omfattar denna granskning socialnämnden och utbildningsnämnden.

Granskningsresultat

Nämndernas styrning

Revisionsfråga 1: Finns det en tydlig styrning (till exempel mål och styrdokument) avseende arbetet mot psykisk ohälsa?

lakttagelser

Socialnämnden

Socialnämndens *Verksamhetsplan och budget 2023-2025* (2023-02-14 § 21) innehåller kommunfullmäktiges fokusmål och uppdrag om att stärka arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga och hantera ökad psykisk ohälsa. Det anges att det ingår i nämndens grunduppdrag att förebygga psykisk ohälsa samt att medarbetare i många av nämndens verksamheter möter människor som har komplexa behov där psykisk ohälsa är en del och att nämnden därför alltid har behov av att stärka kompetens och samverkan inom området. Fokusmål och uppdrag konkretiseras i två åtgärder och förväntade effekter. Den första åtgärden är att genomföra kompetenshöjande insatser i suicidprevention med förväntad effekt att arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga och hantera ökad psykisk ohälsa stärks. Den andra åtgärden är att utveckla nämndens arbete inom ramen för vård i samverkan (ViS) med förväntad effekt att arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga och hantera ökad psykisk ohälsa stärks. Verksamhetsplanen innehåller inga mätbara indikatorer eller en tydlig planering för när och hur åtgärderna ska genomföras.

Rutinen *Hantera suicidsituationer för personer 18 år eller äldre* (daterad 2022-09-22) syftar till att medarbetare inom socialförvaltningen ska veta hur de ska agera i situationer där enskilda (18 år och äldre) uttrycker suicidtankar. Det framgår bland annat att samtycke behövs om personal ska kontakta vården eller annan instans samt att sekretess ibland kan brytas även om samtycket inte ges.

Vid intervjuer lyfts att det även finns ett rutindokument för att hantera suicidsituationer för yngre personer (yngre än 18 år) och att det är under revidering. Vid intervjuer framgår att kännedomen om rutindokumentet varierar, att antalet rutindokument är stort och att det pågår ett utvecklingsarbete för att det ska bli lättare att hitta dokument i det interna systemet.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämndens *Verksamhetsplan och budget 2023* (2023-02-15 § 20) innehåller kommunfullmäktiges fokusmål och uppdrag om att stärka arbetet med att främja psykisk ohälsa och förebygga och hantera ökad psykisk ohälsa. Fokusmål och uppdrag konkretiseras i två åtgärder och förväntade effekter. Den första åtgärden är att fortsätta utbildningsinsats om suicidprevention för all personal inom utbildningsförvaltningen med förväntad effekt om stärkt kompetens hos lärare och andra medarbetare i skolorna. Den andra åtgärden är att utifrån kommunfullmäktiges beslut den 7 november 2022 se över

antalet elever per kurator, så att det inte överskrider det rekommenderade antalet. Den förväntade effekten är att säkerställa att tillgången till kuratorer motsvarar lagstadgade krav.

Därtill framgår att en kraftsamling för närvaro fortsätter i samtliga skolformer. Planen innehåller totalt elva indikatorer, varav fem omfattar gymnasieskolan:

1. Elevenkät, "Jag känner mig trygg i skolan" (andel positiva svar)
2. Andel elever med examen inom tre år
3. Genomsnittlig betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning
4. Andel närvaro
5. Andel oanmäld frånvaro

Utöver nämndens verksamhetsplan har följande dokument inkommit:

- *Verksamhetsplan 2023 för HUB¹*
- *Central barn- och elevhälsoplan för Uppsala kommun*
- *Mall till gemensam krisplan vid elevs suicid*
- Dokument om kommunens aktivitetsansvar (KAA)

Verksamhetsplan 2023 för HUB (odaterad) innehåller för barn- och elevhälsan målformuleringen "Säkerställa ett systematiskt suicidpreventivt arbete. Stärkt kompetens hos lärare och andra medarbetare i skolorna" som konkretiseras i aktiviteten "Utbildningsinsatser för all personal inom förvaltningen". Det framgår vilka tjänstepersoner som är ansvariga och att uppföljning ska ske i delårsrapport och årsbokslut. Verksamhetsplanen innehåller även målformuleringar avseende tillgången till kuratorer och övriga kompetenser inom elevhälsan. Det framgår att en genomlysning och analys av elevhälsoresurser ska genomföras tillsammans med representanter för grundskolan och gymnasiet. Även för denna målformulering anges ansvariga och att uppföljning ska ske den 15 augusti (till huvudmannens kvalitetsrapport) respektive den 23 november (till nämnden).

I *Central barn- och elevhälsoplan för Uppsala kommun* (daterad 2023-05-31) lyfts att barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa är en grundförutsättning för lärande; att det är lättare att lära om man mår bra, och att lärande i sin tur kan bidra till hälsa och välbefinnande. Planen innehåller en beskrivning av elevhälsans organisation och de olika professioner/kompetenser som ingår. Suicidpreventionsarbete har ett eget avsnitt i planen där det anges att den viktigaste aspekten vid självmordsprevention är tidig upptäckt och att skolan har ett stort ansvar för att fånga upp ungdomar som mår dåligt. Därtill anges att varje skola ska ha rutiner för suicidpreventionsarbete samt en krisplan vid händelse av olycka eller andra svåra omständigheter. Planen innehåller inte några mätbara mål, indikatorer eller aktiviteter avseende psykisk ohälsa/hälsa, suicidprevention och/eller kuratorer i gymnasieskolan.

¹ HUB är samlingsnamnet för tre avdelningar som ligger under biträdande utbildningsdirektör: Hemkommun, Utveckling och kvalitet samt Barn- och elevhälsa.

I *Mall till gemensam krisplan vid elevs suicid* (odaterad) beskrivs vilka första åtgärder som ska tas vid en elevs suicid. Vidare beskrivs hur information internt, information till elever och information till media ska förmedlas. Uppföljning sker genom att rektor ska initiera ett möte i skolans elevhälsoteam inom en månad från dagen för självmordet. Syftet med uppföljningen anges vara att förebygga suicid på skolan. Vid intervjuer framgår att det finns en spridning mellan skolorna avseende kännedom om att mallen finns.

I *Handlingsplan Kommunens aktivitetsansvar (KAA) 2023-04-19* respektive uppdragsbeskrivning för handläggare inom KAA (daterad 2023-08-22) framgår bland annat att en ungdom erbjuds ett första möte när en handläggare har etablerat en kontakt. Vid det första mötet genomförs en kartläggning som bland annat omfattar skolbakgrund, hälsa och social situation. Vidare framgår att insatser/aktiviteter som bland annat erbjuds är isoleringsbrytande aktiviteter och hjälp i kontakt med andra myndigheter.

Vi har efterfrågat styrande och stödjande dokument på enhetsnivå med bäring på arbetet mot psykisk hälsa/ohälsa, suicidprevention och/eller kuratorer i gymnasieskolan. Av inkommen dokumentation framgår att skolorna har upprättat lokala elevhälsoplaner. Planerna innehåller i olika omfattning information om vilka kompetenser som ingår i elevhälsoteamen. Två av tre skolor har upprättat en kris(hanterings)plan. Den ena skolans plan innehåller skrivningar avseende allvarlig olycka, personals och/eller elevs dödsfall samt suicid. Den andra skolans plan innehåller rutin vid misstanke om att elev är självmordsbenägen. Utöver detta, har en skola upprättat en ANDTS²-plan och en skola har upprättat en drogpolicy.

Som beskrivits i metodavsnittet har en enkät distribuerats till lärare på ett urval av skolor och program. I enkäten ställdes frågan om det finns mål eller dokument som beskriver arbetet med att främja psykisk hälsa och/eller att hantera psykisk ohälsa. 41 procent svarar "Ja", 11 procent svarar "Nej" och 48 procent svarar "'Vet ej'". Det finns viss variation mellan skolorna; 41 procent av lärarna på en gymnasieskola svarar "Ja" och på de andra två skolorna är andelen 11 respektive 13 procent.

Bedömning

Finns det en tydlig styrning (till exempel mål och styrdokument) avseende arbetet mot psykisk ohälsa?

Socialnämnden

Delvis.

Bedömningen baseras på att det finns styrning från nämndens sida i form av åtgärder i verksamhetsplan och ett rutindokument för att hantera suicidsituationer för personer äldre än 18 år. Vi ser positivt på att ett rutindokument för personer yngre än 18 år är under revidering. Bedömningen baseras även på att verksamhetsplanen saknar

² ANDTS står för alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel.

indikatorer och en tydlig planering för när och hur åtgärderna ska genomföras samt att det vid intervjuer framgår att kännedomen om rutindokumentet varierar.

Utbildningsnämnden

Delvis.

Bedömningen baseras på att det finns styrning från nämndens och förvaltningens sida i styrande och stödjande dokument avseende psykisk (o)hälsa, suicidprevention och tillgång till elevhälsans kompetenser. Vi ser positivt på att det finns mätbara indikatorer i nämndens verksamhetsplan, men noterar att indikatorer med tydlig koppling till psykisk (o)hälsa och/eller tillgång till elevhälsans kompetenser saknas. Bedömningen baseras även på att det inte finns krisplaner och/eller rutiner för suicidprevention på samtliga skolor, vilket den centrala barn- och elevhälsoplanen anger.

Tillgång till kunskap och kompetens

Revisionsfråga 2: Tillser nämnderna att det finns tillgång till kunskap och kompetens för att upptäcka och hantera psykisk ohälsa?

lakttagelser

Socialnämnden

I socialnämndens *Verksamhetsplan och budget 2023-2025* (2023-02-14 §21) framgår att förvaltningen har svårt att rekrytera och behålla socialsekreterare, framförallt erfarna socialsekreterare inom Barn och unga myndighet. Detta förklaras med att det från 2022-07-01 finns lagkrav på att handläggare inom Barn och unga myndighet ska ha svensk socionomexamen eller annan relevant examen. Lagkravet medför en smalare rekryteringsbas och har gjort kompetensbristen något mer påtaglig. Vidare framgår att det finns ett behov av att växla kompetens från behandlingsassistent till behandlare inom Barn och unga insats samt att kompetensutveckla befintliga behandlingsassistenter. Denna omställning krävs för att bemöta brukare med mer komplex problembild, såsom samsjuklighet och olika typer av psykisk ohälsa. I tillägg framgår att det finns ett stort underskott av erfarna socialsekreterare (mer än fem år i yrket) samt ett viss underskott av nyutbildade socialsekreterare (0–3 år i yrket).

I ett dokument (odaterat) som innehåller beskrivningar av funktioner som har uppdrag i arbetet mot psykisk ohälsa lyfts funktionen Lots, kuratorer på ungdomsmottagningar samt en samordnande funktion för arbetet med neuropsykiatriska funktionshinder (NPF) med inriktning barn och unga. Lots fungerar som ett extra stöd till socialsekreterare i komplexa ärenden. Kuratorerna på ungdomsmottagningar är anställda av Uppsala Ungdomsjour och erbjuder ungdomar i åldern 13–23 år individuella råd- och stödsamtal.

Ett dokument (odaterat) som innehåller beskrivningar av funktioner som arbetar med suicidprevention har inkommit. Det anges bland annat att socialförvaltningen har ett så kallat suicidpreventionsombud. Ombudet ska samordna, stödja, följa upp och utvärdera det suicidpreventiva arbetet på förvaltningsnivå.

Vid intervjuer omnämns de funktioner som beskrivs ovan samt bekräftas att det finns ett suicidpreventionsombud som är ansvarig för att hålla chefer informerade och uppdaterade när det gäller arbete med suicidprevention.

Det har även inkommit underlag som innehåller beskrivningar av följande utbildningar:

- *Våga fråga* - Enligt underlaget fick samtliga medarbetare i kommunen inbjudan om att delta i en av totalt tre digitala föreläsningar om suicidprevention i september och oktober 2022. Utbildningen anordnades av Suicide Zero.
- *Psyk-E bas suicid* - Enligt underlaget var utvalda delar av utbildningen Psyk-E bas suicid obligatoriska för samtliga medarbetare inom socialförvaltningen (förutom staben). Det hänvisas till en rapport från suicidpreventionsombudet att enhetschefer på samtliga enheter i augusti 2023 hade bekräftat att cirka 550 medarbetare deltog i utbildningen år 2021-2023.

Vid intervjuer bekräftas att personal inom socialtjänsten/barn och unga har deltagit i olika kompetenshöjande insatser, bland annat en bred satsning på suicidprevention samt utbildningar om ADHD och autism och att kunskap och kompetens inom området är god. Vid intervjuer framgår att socialsekreterare generellt upplever att de utifrån sitt uppdrag har tillräcklig kompetens om psykisk ohälsa och suicidprevention. Samtidigt lyfts att kunskap och kompetens kan bli personbundet, vilket skapar en sårbarhet vid personalbyten.

Utbildningsnämnden

Av *Central barn- och elevhälsoplan för Uppsala kommun* framgår att Avdelningen för barn- och elevhälsa inrymmer Enheten för centrala teamet samt Enheten för elevnära insatser. Avdelningen ska vara ett stöd för skolor i det förebyggande arbetet, men även i enskilda elevärenden. Inom enheten Centrala teamet arbetar bland annat specialpedagoger, socionomer, psykologer, skolläkare, medicinskt ledningsansvarig skolsköterska (MLA), och psykologiskt ledningsansvarig psykolog (PLA). Utöver de centrala kompetenserna, är elevhälsan lokalt organiserad. Tillgång till elevhälsans kompetenser redovisas i bilaga, tabell 1. Av tabell 1 framgår bland annat att antalet kuratorer (per skolenhet) varierar från 1,00 till 3,00 heltidstjänster samt att antalet skolpsykologer (per skolenhet) varierar från 0,00 till 1,00 heltidstjänst. Det framgår även att det finns en upphandlad psykologtjänst för utredning och psykologutlåtande som kan avropas av gymnasieskolor.

Vid intervjuer beskrivs att kunskap och kompetens om psykisk ohälsa varierar bland personalen på skolorna. Vid intervju med representanter för den lokala elevhälsan beskrivs att det finns tillgång till samtliga elevhälsokompetenser på skolorna samt att en skola har en skolpsykolog anställd på skolan och att de andra två skolorna har tillgång till en centralt anställd skolpsykolog. Vidare lyfts att det tidigare har funnits en tjänst med digitala kuratorer, men att eleverna inte nyttjade den resursen. I fritextsvar i lärarenkäten lyfts bland annat att kuratorn har en viktig roll/kompetens när det gäller stöd vid problem

i den sociala situationen utanför skolan, till exempel vid droganvändning, relationsproblem i hemmet eller annat som gör det svårt att utföra skolarbetet.

Som framgår i föregående avsnitt, finns funktionen suicidpreventionsombud inom socialförvaltningen. Enligt samma dokument finns det inom utbildningsförvaltningen fem ombud. Vid intervjuer framgår att kännedom om dessa ombud varierar.

Det har inkommit underlag som innehåller beskrivningar av följande utbildningar:

- *Våga fråga* (Se föregående avsnitt om socialnämnden)
- *MHFA - Första hjälpen till psykisk hälsa ungdom* - Enligt underlaget fick personal i elevhälsoteam samt medarbetare på utbildningsförvaltningen inbjudan till en utbildning som genomfördes i oktober och november 2022.

Vid intervjuer verifieras att all personal har deltagit i utbildningsinsatser inom området psykisk ohälsa och/eller suicidprevention. *Våga fråga* beskrivs generellt som en givande utbildning. Det lyfts att andra (tidigare) utbildningar som har erbjudits elevhälsans respektive det kommunala aktivitetsansvarets medarbetare har varit på en alltför grundläggande nivå. Vid sakgranskning förtydligas att *Våga fråga* är en utbildning som genomförs årligen samt att MHFA är en återkommande utbildning som erbjuds samtliga skolformer. MHFA är bokningsbar i kommunens lärportal och det är rektor på skolan som tar ställning till vilka som ska gå. Förutom MHFA finns *Stör döden* som är en digital utbildning som är tillgänglig via utbildningsförvaltningens intranät och som lärare rekommenderas att genomföra i sina respektive klassrum.

I enkäten ställdes frågan om lärarna har fått kompetensutveckling de senaste två åren kring psykisk hälsa/ohälsa och/eller suicidprevention. 73 procent svarade "Ja" och 27 procent svarade "Nej". Resultatet skiljer sig inte åt mellan program, men det finns skillnader mellan skolenheterna. Till exempel svarar 70 procent av lärarna på en skola "Nej" på frågan och på en annan skola är motsvarande andel 13 procent. I fritextsvar lyfts exempel på utbildningar som lärare har deltagit i såsom utbildning om suicid, "*Störa döden*" och TMO (traumamedveten omsorg). I fritextsvar lyfts även att tid och resurser är viktigt i arbetet och att det finns en upplevelse att detta saknas i praktiken.

Bedömning

Tillser nämnderna att det finns tillgång till kunskap och kompetens för att upptäcka och hantera psykisk ohälsa?

Socialnämnden

Delvis.

Bedömningen baseras på att det finns funktioner med uttalat ansvar att arbeta mot psykisk ohälsa, att utbildningar inom området har genomförts samt att kunskap och kompetens om psykisk ohälsa inom socialförvaltningen beskrivs vara god.

Bedömningen baseras även på att det finns utmaningar med att rekrytera och behålla socialsekreterare samt att det saknas återkommande utbildningar som skapar

förutsättningar för att kunskap och kompetens finns kvar i organisationen trots eventuella personalbyten.

Utbildningsnämnden

Delvis.

Bedömningen baseras på att det finns återkommande utbildningar inom området som har genomförts och att det finns utsedda suicidpreventionsombud. Bedömningen baseras även på att kännedom om ombuden varierar. Bedömningen baseras därtill på att tillgången till kuratorer och skolpsykologer varierar mellan enheterna, vilket riskerar att medföra att arbetet främst bedrivs på individnivå och att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet riskerar att få stå tillbaka.

Strukturer och rutiner för samverkan

Revisionsfråga 3: Tillser nämnderna att det finns tydliga strukturer och rutiner för samverkan kring psykisk ohälsa?

När det gäller samverkan kring psykisk ohälsa har Region Uppsala en viktig roll och kommer därför att beröras till del i granskningen. Granskningen är dock avgränsad till berörda nämnders styrning avseende samverkan kring psykisk ohälsa.

lakttagelser

Samverkan med region och andra kommuner

Uppsala kommuns samverkan med Region Uppsala och andra kommuner omfattar:

- *Strategi för närvårdssamverkan 2021-2023*
- *Verksamhetsplan 2023 för samråd och tjänsteledning HSVO Uppsala*
- *Samverkansrutin mellan socialtjänst, förskola, skola, tandhälsa och barnhälsovård gällande barn och unga placerade utanför det egna hemmet*
- *Händelseanalys i samverkan vid suicid hos barn under 18 år*
- *SIP*
- *Team Maria*
- *Intensiv kontextuell behandling av självskada (IKB)*

Närvård är ett samlingsbegrepp för det samverkansarbete som bedrivs inom hälso- och sjukvård och social omsorg mellan Uppsala kommun och Region Uppsala. Uppdraget omfattar samverkan mellan huvudmän, men även internt inom Uppsala kommun och i Region Uppsala. *Strategi för närvårdssamverkan 2021-2023* (odaterad) innehåller mål och fokusområden för utvecklingen och planeringen av arbetet med hälsa, stöd, vård och omsorg i Uppsala län. Målgruppen är bland annat invånare med risk för ohälsa och i synnerhet barn och unga med psykisk ohälsa. Strategin lyfter att långsiktigt arbete med att främja psykisk ohälsa och tidigt möta psykisk ohälsa förutsätter ett väl utbyggt samarbete mellan primärvård, specialistvård, elevhälsa och socialtjänst.

Av *Verksamhetsplan 2023 för samråd och tjänsteledning HSVO³ Uppsala* (beslutad 2022-10-27) framgår att samverkan kring suicidpreventivt arbetet är ett prioriterat

³ HSVO står för hälsa, stöd, vård och omsorg.

område. Aktiviteter för 2023 omfattar att systematisera det suicidpreventiva arbetet genom nätverk och stödfunktioner samt att utbilda fler instruktörer i Första hjälpen till psykisk hälsa (MHFA). De indikatorer som finns för uppföljning är att ett länsgemensamt nätverk för suicidprevention träffas två gånger per termin samt att en utbildningsplan tas fram för de professioner/medarbetare som identifierats genom kartläggning.

Samverkansrutin mellan socialtjänst, förskola, skola, tandhälsa och barnhälsovård gällande barn och unga placerade utanför det egna hemmet (daterad 2021-10-15) syftar till att stärka samverkan samt tydliggöra kommunernas och regionens gemensamma ansvar för barn och unga, 0-20 år, som är placerade utanför det egna hemmet och deras skolgång samt hälsa. Rutinen innehåller aktiviteter som genomförs inför placering/omplacering, under placering och inför avslut. Det framgår att rutindokumentet samt den rutin som beskrivs ska följas upp lokalt inom regionens verksamheter och kommunerna.

Syftet med rutinen *Händelseanalys i samverkan vid suicid hos barn under 18 år* (daterad 2022-10-04) är att säkerställa att händelseanalyser genomförs vid suicid hos barn upp till 18 år. Ett annat syfte är att stärka samverkan mellan Region Uppsala och länets kommuner kring arbetet med händelseanalys vid suicid hos barn för att på så sätt upptäcka eventuella brister och förbättra processer i samverkan mellan huvudmännen så att risker kan förebyggas och negativa händelser förhindras. Rutinen innehåller skrivningar om hur BUP tar kontakt med berörd kommun, en kontaktlista samt flödesscheman för händelseanalys inom skola respektive socialtjänst.

En samordnad individuell plan (SIP) samordnar insatser mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten och syftar till att minska risken för att en individ ska "falla mellan stolarna" och "bollas" mellan verksamheter. Region Uppsala och länets kommuner är skyldiga att tillsammans med individen planera för stöd, vård och omsorg samt erbjuda en SIP om samordning behövs för att den enskildes behov ska tillgodoses.

Team Maria är en samfinansierad verksamhet mellan Region Uppsala och Uppsala läns kommuner som syftar till att kartlägga och utreda ungdomars alkohol-/drogproblem i kombination med psykisk ohälsa.

Intensiv kontextuell behandling av självskada (IKB) är en samägd verksamhet mellan Region Uppsalas barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och Uppsala läns kommuner som syftar till sammanhållen och specialiserad vård och behandling för ungdomar 11-18 år med ett självskadebeteende och hög risk för suicid och deras familjer. Arbetet bedrivs i öppenvården, oftast i familjens hemmiljö.

Samverkan inom Uppsala kommun

Samverkan kring psykisk hälsa och psykisk ohälsa inom Uppsala kommun utgörs i huvudsak av:

- Beredningsgrupp och styrgrupp för statsbidrag för psykisk hälsa

- Samordnad planering av insatser och stöd (SPIS)

Uppsala kommuns hållbarhetsavdelning är sammankallande för en beredningsgrupp för psykisk hälsa samt en styrgrupp för statsbidrag för psykisk hälsa och suicidprevention. Beredningsgruppens syfte är att kommungemensamt arbeta med psykisk hälsa genom stärkt samarbete mellan nämnder/förvaltningar. Arbetet omfattar bland annat uppföljning och analys av kommunens arbete med psykisk hälsa. Socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen har varsin representant i gruppen. Styrgruppens syfte är att skapa förutsättningar för en bra process för beredningen av statsbidraget. Arbetet omfattar till exempel att bereda förslag till fördelning av medel till nämndsordföranden. Chefer från såväl socialförvaltningen som utbildningsförvaltningen ingår i gruppen.

SPIS är en metod för samordnad planering av insatser och stöd som används i individärenden där ordinarie samverkan inte har fungerat. SPIS fungerar som en strukturerad metod för att fördela ansvar mellan arbetsmarknadsförvaltningen, socialförvaltningen, utbildningsförvaltningen och vård- och omsorgsförvaltningen. En beskrivning från intranätet, en samtyckesblankett och en initeringsblankett har inkommit. För att ett individärende ska vara aktuellt för SPIS måste följande kriterier vara uppfyllda:

1. *Enskilda individens särskilda behov har inte kunnat tillgodosetts genom befintliga kontakter, rutiner, metoder och arbetssätt mellan förvaltningarna/verksamheterna.*
2. *Har hänsyn tagits till om SIP (samordnad individuell plan) kan vara aktuellt innan SPIS?*
3. *Behovet hos enskilda individen kräver samordnad planering av två eller fler av berörda förvaltningar .*
4. *Samtycke måste inhämtas av individen alternativt av individens företrädare/vårdnadshavare innan SPIS kan vara aktuellt.*

Intervjusvar och enkätresultat

Vid intervjuer med representanter från socialförvaltningen lyfts flera exempel på samverkansforum/former som välfungerande såsom Team Maria och ungdomsmottagningen. Ungdomsmottagningen lyfts som särskilt viktig när ungdomar på eget initiativ vill söka hjälp. Samtidigt lyfts att det upplevs finnas utvecklingsbehov i kommunens samverkan med Region Uppsala.

Vid intervjuer med representanter från utbildningsförvaltningen beskrivs SPIS vara välfungerande, men att samverkan generellt upplevs vara personberoende samt att det finns en variation avseende hur samverkan med socialtjänsten respektive regionen upplevs fungera. I enkäten ställdes frågan om samverkan med och hänvisning till hälso- och sjukvården vid psykisk ohälsa. 36 procent svarade "Ja", 11 procent svarade "Nej" och 53 procent svarade "Vet ej". Vid en jämförelse mellan skolor och program framgår att det finns skillnader när det gäller lärarnas svar. I fritextsvar ges exempel på lokala rutiner/arbetssätt, till exempel att elever med psykisk ohälsa tas upp vid möten med

elevhälsoteamet som arbetar vidare med den enskilde eleven samt att det genomförs samarbetsmöten inom den enskilda gymnasieskolan var tredje vecka.

Bedömning

Tillser nämnderna att det finns tydliga strukturer och rutiner för samverkan kring psykisk ohälsa?

Socialnämnden

Ja.

Bedömningen baseras på att det finns strukturer och rutiner avseende såväl samverkan med Region Uppsala som kommunintern samverkan avseende psykisk ohälsa och att exempel på dessa omnämns vid intervjuer, vilket indikerar att de är kända och etablerade. Vi noterar att det upplevs finnas utvecklingsbehov i kommunens samverkan med Region Uppsala.

Utbildningsnämnden

Ja.

Bedömningen baseras på att det finns strukturer och rutiner avseende såväl samverkan med Region Uppsala som kommunintern samverkan avseende psykisk ohälsa och att exempel på dessa omnämns vid intervjuer, vilket indikerar att de är kända och etablerade. Vi noterar att samverkan generellt upplevs vara personberoende samt att det finns en variation avseende hur samverkan med socialtjänsten respektive Region Uppsala upplevs fungera.

Uppföljning, analys och redovisning

Revisionsfråga 4: Görs dokumenterade uppföljningar och analyser avseende arbetet mot psykisk ohälsa som redovisas till nämnderna?

lakttagelser

Den kommunala styrmodellen omfattar delårsbokslut, uppföljning av internkontroll samt årsbokslut. Respektive nämnds/förvaltnings kvalitetsarbete dokumenteras i kvalitetsberättelser.

Socialnämnden

Dokumenterade uppföljningar och analyser

Vi har efterfrågat dokumenterade uppföljningar och analyser avseende arbetet mot psykisk ohälsa. Följande dokument har inkommit:

- *Socialförvaltningens kvalitetsberättelse 2022*
- *Årsbokslut och uppföljning av internkontroll 2022*
- *Verksamhetsberättelse Hälsa, stöd, vård och omsorg (HSVO) Uppsala 2022*
- *Händelseanalys vid suicid för barn under 18 år*

I socialförvaltningens kvalitetsberättelse 2022 lyfts att arbetsmarknadsförvaltningen, socialförvaltningen, utbildningsförvaltningen och vård- och omsorgsförvaltningen fick i uppdrag att stärka samverkan kring individer med komplexa och särskilda behov med målsättningen att individer ska få rätt stöd i rätt tid. Enligt rapporten har arbetet resulterat i en verktygslåda med metoder och nya arbetssätt som implementeras i förvaltningarna från hösten 2022. De ska fungera som ett komplement till befintlig samverkan. Bland verktygen finns SPIS och samordningsnätverket.

Nämndens årsbokslut och uppföljning av verksamhetsplan 2022 samt internkontroll år 2022 innehåller en uppföljning av kommunfullmäktiges inriktningsmål. Det framgår bland annat att socialnämnden arbetar med att förstärka samverkan med vård- och omsorgsnämnden och Region Uppsala kring individer med samsjuklighet i missbruk och psykisk ohälsa. Vidare lyfts att ekonomisk osäkerhet och lågkonjunktur medför risk för ökad psykisk ohälsa och att fler människor hamnar i utanförskap.

Hälsa stöd vård och omsorg (HSVO) Uppsala tar årligen fram en verksamhetsberättelse i syfte att följa upp aktiviteter och målområden i verksamhetsplan för samråd och tjänsteledning HSVO Uppsala från föregående år. 2022 års verksamhetsberättelse (daterad 2023-04-24) innehåller en beskrivning av flera aktiviteter som har genomförts avseende samverkan kring suicidprevention. Till exempel lyfts att instruktörer har utbildats, att varje förvaltning har suicidpreventionsombud samt att en länsgemensam modell för händelseanalys vid suicid för barn under 18 år har tagits fram och beslutas i oktober 2022. Vidare beskrivs Team Maria och att ett avtal har tagits fram som gäller från och med år 2023.

Av inkommet underlag (odaterat) framgår att en händelseanalys vid suicid för barn under 18 år genomfördes under våren 2023 i socialförvaltningen. Analysen initierades enligt gällande ViS-riktlinje av BUP och har sammanfattats i en slutrapport som har återrapporterats till socialförvaltningen och BUP. Av underlaget framgår att skolan som eleven gått på inte involverades i händelseanalysen med anledning av att det rörde sig om en fristående skola/aktör som inte är ålagd att arbeta utifrån gällande ViS-riktlinje. Enligt dokumentet saknades därmed en stor och viktig del (skolan) i återrapporteringen.

Redovisning till socialnämnden

Vid genomgång av protokoll från sammanträden i socialnämnden från januari 2022 till och med september 2023 framgår att nämnden har tagit del av rapportering avseende arbetet mot psykisk ohälsa inom ramen för HSVO:

- **2022-02-02 § 06 - Verksamhetsplan Hälsa, stöd, vård och omsorg (HSVO) Uppsala 2022** - Nämnden beslutar att anta verksamhetsplanen samt att uppdraga till förvaltningsdirektören att inkomma med förslag på prioriterade områden för verksamhetsplan 2023. Det framgår att viktiga utvecklingsfrågor för nämnden i årets plan är bland annat det fortsatta arbetet med Team Maria och suicidprevention.

- **2022-05-31 § 71 - Verksamhetsberättelse Hälsa, stöd, vård och omsorg 2021 (HSVO) Uppsala** - Nämnden beslutar att godkänna verksamhetsberättelsen som innehåller samma utvecklingsområden som lyftes i verksamhetsplan 2022.
- **2023-02-14 § 21 - Verksamhetsplan Hälsa, stöd, vård och omsorg (HSVO) Uppsala 2023** - Nämnden beslutar att anta verksamhetsplanen samt att uppdra till förvaltningsdirektören att ta fram förslag på prioriterade områden för verksamhetsplan 2024-2026. Det framgår att viktiga utvecklingsfrågor för nämnden i årets plan är fortsatt arbete med Team Maria och suicidprevention.
- **2023-06-01 § 89 - Hälsa, stöd, vård och omsorg (HSVO) Inspel till verksamhetsplan 2024** - Nämnden beslutar att uppdra till förvaltningsdirektören att föra fram totalt sex prioriterade områden, bland annat barn och unga som är placerade utanför det egna hemmet, barn och unga med normbrytande beteende/begynnande kriminalitet och komplexa behov, psykisk ohälsa samt förebyggande och främjande insatser.

Utöver ovanstående rapportering, har nämnden även tagit del av:

- **2022-04-26 § 47 - Utbildningspass suicidprevention** - Nämnden informeras om att flera förvaltningar har suicidpreventionsombud och att det i socialförvaltningens ombuds uppdrag ingår att informera om befintliga digitala utbildningar och information om vägledning samt ta fram förvaltningsövergripande rutiner på området.
- **2023-02-14 § 13 - Utbildningspass Avdelnings barn och ungdom myndighet** - Nämnden informeras om att avdelningen arbetar med barn och ungdomar i åldrarna 0-20 år som möter olika sorters problematik som till exempel missbruk och psykisk ohälsa. Arbetet bedrivs genom såväl förebyggande som stödjande insatser.
- **2023-02-14 § 19 - Årsbokslut och uppföljning av internkontroll 2022** - Nämnden godkänner uppföljning av verksamhetsplan och ekonomiskt bokslut samt internkontrollplan för 2022. Nämnden bedömer att den i hög grad uppnått det den planerat för att bidra till kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Det framgår inte av protokoll att socialförvaltningens kvalitetsberättelse 2022 har redovisats för socialnämnden. Den publicerades på kommunens webbplats den 7 mars 2023.

Utbildningsnämnden

Dokumenterade uppföljningar och analyser

Vi har efterfrågat dokumenterade uppföljningar och analyser avseende arbetet mot psykisk ohälsa. Följande dokument har inkommit:

- *Kvalitetsrapport gymnasieskola läsåret 2021/22*
- *Kvalitetsrapport huvudman läsåret 2021/22*
- *Årsredovisning och bokslut 2022*
- *Kvalitetsrapport gymnasieskola läsåret 2022/23*

Av gymnasieskolans kvalitetsrapport för läsåret 2021/22 framgår att i princip alla enheter har genomfört utbildningsinsatser avseende bland annat förebyggande och främjande arbete, ANDTS (Alkohol, narkotika, doping, tobak, spel) och hedersrelaterat våld. Det lyfts att det finns behov av fortsatt arbete med utveckling av elevhälsans förebyggande, främjande och åtgärdande arbete för att stärka likvärdigheten inom gymnasieskolan. Att elevhälsans arbete är ett utvecklingsområde framgår även i huvudmannens kvalitetsrapport för samma läsår.

I nämndens årsredovisning och bokslut 2022 lyfts att en kartläggning av elevhälsan har genomförts och att den visar att de flesta enheter har tillgång till samtliga kompetenser inom elevhälsan samt att det finns ett antal vakanser inom psykologtjänsterna. Det framgår att rekrytering pågår och att det finns upphandlade psykologer att åberopa vid behov. Avseende uppdraget om att stärka arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga och hantera ökad psykisk ohälsa framgår att det pågår en särskild satsning inom elevhälsan på gymnasiet. Därtill framgår att sex av åtta elevhälsoteam på gymnasiet har gått utbildningen Första hjälpen till psykisk hälsa (MHFA). Avslutningsvis lyfts att en kommungemensam vägledning för suicidpreventivt arbetet har tagits fram, att nyanställda får ta del av en utbildning samt att en suicidpreventiv föreläsning kommer att erbjudas varje eller vartannat år. Vid sakgranskning förtydligas att upphandlade psykologer bland annat åberopas vid utlåtande inför remiss.

I gymnasieskolans kvalitetsrapport för läsåret 2022/23 lyfts psykisk ohälsa som en av orsakerna till frånvaro och utskrivning. Det framgår att psykisk ohälsa och olika typer av utanförskap noteras som orsaker till avhopp. Det lyfts att en ökad andel elever som läser International Baccalaureate (IB) på Katedralskolan uppger psykisk ohälsa som ett skäl till behov av exempelvis förlängd studietid. Det lyfts även att rätt information om IB till grundskolan är viktigt då IB är ett program som skiljer sig en hel del från nationella gymnasiet. Avslutningsvis framgår avseende elevhälsan att det pågår utvecklingsarbete av det främjande och förebyggande arbetet, att enheterna har kommit olika långt i arbetet samt att det pågår en utbildningsinsats kring psykisk ohälsa och suicidprevention för samtlig personal och elever.

Redovisning till utbildningsnämnden

Vid genomgång av protokoll från sammanträden i utbildningsnämnden från januari 2022 till och med september 2023 framgår att nämnden har tagit del av rapportering avseende arbetet mot psykisk ohälsa inom ramen för HSVO:

- **2022-02-02 § 06 - Verksamhetsplan Hälsa, stöd, vård och omsorg (HSVO)**
Uppsala 2022 - Nämnden beslutar att anta verksamhetsplanen samt att uppdra till förvaltningsdirektören att inkomma med förslag på prioriterade områden för verksamhetsplan 2023. Det framgår att psykisk ohälsa är ett prioriterat utvecklingsområde och att detta omfattar problematisk skolfrånvaro, samarbete kring elever som är berörda av insatser från flera instanser, insatser för unga som varken arbetar eller studerar (KAA) respektive elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) samt suicidprevention.

- **2022-06-02 § 66 - Anmälningssärende: Verksamhetsberättelse Hälsa, stöd, vård och omsorg 2021 (HSVO) Uppsala** - Nämnden tog del av verksamhetsberättelsen som ett informationsärende.
- **2023-04-27 § 55 - Inför verksamhetsplan Hälsa, stöd, vård och omsorg (HSVO) 2024** - Nämnden beslutar att uppdra till förvaltningsdirektören samt till nämndens representanter i forum inom HSVO att föra fram totalt fem prioriterade områden för verksamhetsplan 2024: problematisk skolfrånvaro, samhällsplacerade elever, psykisk ohälsa, tidiga insatser för barn med särskilda behov samt samverkan kommun och region.

Utöver ovanstående rapportering, har nämnden även tagit del av:

- **2022-11-24 § 116 - Informationsärende: Kvalitetsrapporter 2022**
- **2022-12-15 § 124 - Informationsärende: Kartläggning elevhälsa** - Underlaget som redovisades för nämnden innehöll information om kostnaden för elevhälsa på kommunal gymnasieskola i Uppsala, Göteborg, Malmö och Stockholm samt nyckeltal (bland annat antal elever per heltidstjänst) för professionerna kurator, skolsköterska och psykolog per skolenhet. Ett utdrag återfinns i bilaga (tabell 2).
- **2023-02-15 § 18 - Årsredovisning och bokslut 2022** - Nämnden godkänner uppföljning av verksamhetsplan och ekonomiskt bokslut. Nämnden bedömer att den i hög grad bidragit till kommunfullmäktiges inriktningsmål och uppdrag. De åtgärder och aktiviteter som planerats har genomförts eller pågår enligt plan.
- **2023-06-08 § 65 - Informationsärende: Tema mående/trygghet/psykisk hälsa** - Nämnden tog del av resultatet på enkäten Liv och hälsa ung. Enkäten kartlägger den självskattade hälsan, inklusive psykisk hälsa/suicid, för pojkar och flickor i årskurs 7 och 9 samt årskurs 2 på gymnasiet. Resultatet visar bland annat att den självskattade hälsan har sjunkit sedan 2011, men att den negativa trenden har planat ut från år 2019 till 2023. Skillnaden mellan flickor och pojkar är stor och flickors negativa trend har fortsatt under år 2023, till skillnad från pojkars trend som vände till en något mer positiv utveckling. För elever i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet ingår även frågor om suicid. Resultatet visar till exempel att andelen flickor som har övervägt att ta sitt liv är högre än andelen pojkar i såväl årskurs 9 som årskurs 2 på gymnasiet.

I enkäten ställdes frågan om arbetet mot psykisk ohälsa ingår i det systematiska kvalitetsarbetet. 40 procent har svarat "Ja", 13 procent har svarat "Nej" och 47 procent har svarat "Vet ej" på frågan. Vid en jämförelse mellan skolor och program framgår tydliga skillnader mellan lärarnas svar. I fritextsvar ges exempel på tillfällen (under ett läsår) som arbetet mot psykisk ohälsa följs upp och analyseras. Exempel är att uppföljning sker varje månad i mentorsarbetet, genom elevhälsoenkäter och vid arbetsplatsträffar (APT).

Övrig uppföljning

År 2021 togs en rapport om barn och ungas psykiska hälsa fram på kommuncentral nivå. Rapporten omfattade sex områden: skolans hälsofrämjande och förebyggande

arbete, skolnärvaro, ekonomisk och social utsatthet, barn och ungas fria tid, delaktighet och inflytande samt suicidprevention. I den uppföljande rapporten *Barn och ungas psykiska hälsa i Uppsala 2022 – nuläge och uppföljning* (daterad 2022-08-23) redogörs för hur områdena har utvecklats sedan år 2021. Av rapporten framgår bland annat:

- Det sker en ökad samverkan inom kommunen och med externa aktörer. Systematisk uppföljning av samverkan för barn och unga avseende det förebyggande och hälsofrämjande arbetet lyfts som ett utvecklingsområde.
- Utbildningsförvaltningen saknar en representant inom Uppsala läns lokala kunskapsstyrning i det lokala programområdet barn och ungdomars hälsa, vilket försvårar samverkan med Region Uppsala.
- Utbildningsnämnden har vidtagit åtgärder för att påbörja utvecklingen av ett systematiskt hälsofrämjande och förebyggande arbete kring psykisk hälsa i skolformerna.
- Nämnderna som har insatser för unga som varken arbetar eller studerar har tydligare samordnat sig. Det saknas aktuell statistik kring målgruppen unga som varken arbetar eller studerar och en analys av utvecklingen är därmed svår att göra.
- Utbildningsförvaltningen har riktat suicidpreventiva utbildningsinsatser till gymnasieskolornas elevhälsoteam. 6 av 8 gymnasieskolors elevhälsoteam har fått utbildningen Första hjälpen till psykisk hälsa (MHFA). Flertalet medarbetare inom socialförvaltningen genomgår under år 2022 utbildningen Psyk-E bas suicid. I samverkan med Region Uppsala har medarbetare på flera förvaltningar utbildats till att bli instruktörer i utbildningen MHFA. Dessa instruktörer har sedan vidareutbildat medarbetare på sin egen förvaltning till att bli "Första hjälpare" med ökade kunskaper om psykisk ohälsa och beredskap att bemöta barn och unga som mår dåligt psykiskt.
- Det suicidpreventiva arbetet i kommunen är i ett tidigt implementeringsskede och det finns ett fortsatt behov av att kommunledningskontoret samordnar och stödjer nämnderna i det suicidpreventiva arbetet så att ett systematiskt och hållbart arbetssätt ska kunna integreras i ordinarie verksamhet framgent.

Det framgår inte i protokoll att socialnämnden eller utbildningsnämnden har tagit del av den uppföljande rapporten från år 2022.

Bedömning

Görs dokumenterade uppföljningar och analyser avseende arbetet mot psykisk ohälsa som redovisas till nämnderna?

Socialnämnden

Nej.

Bedömningen baseras på att arbete och insatser som har genomförts med bäring på att förebygga och/eller hantera psykisk ohälsa och suicid beskrivs översiktligt i de dokument som har upprättats på förvaltnings- och nämndsnivå. Dokumenten saknar dock skrivningar som ger en bild av hur arbetet mot psykisk ohälsa har utvecklats över tid och en analys av vad (vilka förutsättningar/faktorer) som har påverkat den utvecklingen. Bedömningen baseras även på att nämnden tar del av information om

prioriterade utvecklingsområden - däribland psykisk ohälsa - inom ramen för arbetet med HSVO samt att nämnden har deltagit i utbildningspass som har omfattat psykisk ohälsa och suicidprevention. Vi noterar att nämnden inte har tagit del av den uppföljande rapporten om barn och ungas psykiska hälsa som togs fram år 2022.

Utbildningsnämnden

Ja.

Bedömningen baseras på att arbete, insatser och resurser med bäring på att förebygga och/eller hantera psykisk ohälsa och suicid beskrivs och analyseras i de dokument som har upprättats på förvaltnings- och nämndsnivå. Bedömningen baseras även på att nämnden har tagit del av information om prioriterade utvecklingsområden - däribland psykisk ohälsa - inom ramen för arbetet med HSVO, resultatet från en kartläggning av elevhälsan samt resultatet på Liv och hälsa ung. Vi noterar att nämnden inte har tagit del av den uppföljande rapporten om barn och ungas psykiska hälsa som togs fram år 2022.

Aktiva åtgärder

Revisionsfråga 5: Tillser nämnderna att aktiva åtgärder vidtas vid behov av utveckling av arbetet mot psykisk ohälsa?

lakttagelser

I en tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen (daterad 2023-02-20) beskrivs att Uppsala kommun under ett antal år har fått stimulansmedel utifrån en överenskommelse mellan regeringen och Sveriges kommuner och regioner för insatser för att stärka den psykiska hälsan. Tjänsteskrivelsen innehåller förslag om fördelning av statsbidrag psykisk hälsa och suicidprevention år 2023 och ärendet anges ha beretts av bland annat kommunledningskontoret, utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen samt har delgetts de berörda nämnderna. Totalt har 6 830 tkr beviljats och fördelningen innebär bland annat att

- 750 tkr används för insatsen "Förvaltningsövergripande samordnande funktion för arbetet med NPF med inriktning barn och unga" (alla nämnder berörs)
- 800 tkr används för insatsen "Familjerådgivningen ut på fältet" (socialnämnden)
- 750 tkr används för insatsen "UVAS⁴-organisation" (utbildningsnämnden i första hand)

Socialnämnden

Som framgår av tidigare avsnitt i rapporten har socialnämnden fattat beslut om åtgärder genom beslut om nämndens verksamhetsplan och budget samt genom beslut om verksamhetsplaner och uppdrag till förvaltningsdirektören inom ramen för HSVO år 2022 och 2023. Utöver detta framgår det av protokoll från sammanträden från augusti 2022 till och med september 2023 att nämnden har fattat följande beslut med bäring på området:

⁴ UVAS står för unga som varken arbetar eller studerar.

- **2022-12-15 § 171 - Socialnämndens organisering av arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål** - Nämnden beslutar att uppdra till förvaltningen att tillsätta teamet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt att utreda behovet av en mottagning för att ta emot personer som utsätts för prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det framgår att beslutet är ett led i att säkerställa att bland annat barn och ungdomar som utsätts för prostitution och människohandel ska få rätt insatser, i rätt tid och ett kunskapsorienterat bemötande.
- **2023-01-02 § 09 - Avtal Team Maria** - Nämnden beslutar att ingå avtal med Region Uppsala samt Heby, Knivsta, Tierp, Älvkarleby och Östhammars kommun avseende Team Maria.
- **2023-01-02 § 10 - Avtal Intensiv Kontextuell Behandling, IKB** - Nämnden beslutar att ingå nytt avtal med Region Uppsala samt Heby, Knivsta, Tierp, Älvkarleby och Östhammars kommun avseende IKB. Avtalet gäller från och med 2023-01-01 och förändringen jämfört med tidigare avtal är att kommunerna kommer att anställa familjehandlarna och att arbetsgivaransvaret övergår till Uppsala kommun.

Av inkommet underlag framgår det inte att förvaltningen har beslutat om några åtgärder i syfte att utveckla arbetet mot psykisk ohälsa.

Utbildningsnämnden

Som framgår av tidigare avsnitt i rapporten har utbildningsnämnden fattat beslut om åtgärder genom beslut om nämndens verksamhetsplan och budget samt genom beslut om verksamhetsplaner och uppdrag till förvaltningsdirektören inom ramen för HSVO år 2022 och 2023. Utöver detta, framgår det inte av protokoll från sammanträden i utbildningsnämnden från augusti 2022 till och med september 2023 att nämnden har fattat andra beslut med tydlig bäring på granskningsområdet.

Av inkommet underlag framgår det inte att förvaltningen har beslutat om några åtgärder i syfte att utveckla arbetet mot psykisk ohälsa.

I enkäten ställdes frågan om åtgärder för att stärka arbetet mot psykisk ohälsa har genomförts på skolnivå. 53 procent har svarat "Ja", 15 procent har svarat "Nej" och 32 procent har svarat "Vet ej" på påståendet. I fritextsvar exemplifieras åtgärder som genomförts såsom vidareutbildning av personal och föreläsningar för elever.

I enkäten ställdes även frågan om lärarna anser att det finns behov av andra/ytterligare åtgärder för att stärka arbetet mot psykisk ohälsa. 77 procent har svarat "Ja" och 23 procent har svarat "Nej". I fritextsvar beskrivs att det finns behov av bland annat högre tillgänglighet av kurator, skolsköterska och skolpsykolog, fler vuxna ute bland eleverna på raster samt tydligare information och rutiner.

Bedömning

Tillser nämnderna att aktiva åtgärder vidtas vid behov av utveckling av arbetet mot psykisk ohälsa?

Socialnämnden

Delvis.

Bedömningen baseras på att nämnden har vidtagit åtgärder som syftar till att utveckla arbetet mot psykisk ohälsa och förutsättningarna för detta, dels inom den egna verksamheten, dels i samverkan med andra nämnder/förvaltningar, andra kommuner och med Region Uppsala. Bedömningen baseras även på att det inte framgår att nämnden har vidtagit några åtgärder avseende att rekrytera och behålla socialsekreterare, trots att detta är ett utvecklingsområde som har identifierats.

Utbildningsnämnden

Delvis.

Bedömningen baseras på att nämnden har vidtagit vissa åtgärder som syftar till att utveckla arbetet mot psykisk ohälsa och förutsättningarna för detta, dels inom den egna verksamheten, dels i samverkan med andra nämnder/förvaltningar, andra kommuner och med Region Uppsala. Enkätresultatet indikerar att det finns ett behov av ökad tillgång till kuratorer och psykologer - som har en viktig roll i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet i gymnasieskolan - och vi ser positivt på att kartläggning av tillgång till elevhälsans resurser har genomförts. Vi bedömer dock att nämnden inte har vidtagit några åtgärder som tydligt syftar till att säkerställa en likvärdig tillgång till dessa kompetenser.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Uppsala kommun genomfört en granskning av arbete mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Granskningens syfte är att bedöma om utbildningsnämnden och socialnämnden har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att utbildningsnämnden **inte helt** har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden **inte helt** har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot psykisk ohälsa för barn och unga från 16 till 20 år.

Rekommendationer

Mot bakgrund av granskningsresultatet vill vi lämna följande rekommendationer till *socialnämnden* och *utbildningsnämnden*:

- Säkerställ att strukturer och rutiner för samverkan följs upp, analyseras och redovisas för respektive nämnd. På detta sätt kan nämnderna få en bild av styrkor och utmaningar i samverkansarbetet och vid behov vidta åtgärder.
- Ta del av den uppföljande rapporten om barn och ungas psykiska hälsa som togs fram år 2022.

Mot bakgrund av granskningsresultatet vill vi lämna följande rekommendationer till *socialnämnden*:

- Säkerställ att nämndens styrning konkretiseras i mätbara indikatorer och att verksamhetsplanen innehåller en tydlig planering för när och hur åtgärder ska genomföras.
- Säkerställ att rutindokument för att hantera suicidsituationer för personer yngre respektive äldre än 18 år är uppdaterade och kända i verksamheten.
- Säkerställ att arbetet mot psykisk ohälsa följs upp och analyseras i dokumentationen som upprättas på förvaltnings- och nämndsnivå. På detta sätt får nämnden en bild av styrkor och utmaningar i arbetet och förutsättningarna för detta. Denna bild är nödvändig för att kunna vidta aktiva åtgärder för att utveckla arbetet.
- Vidta åtgärder som syftar till att skapa förutsättningar för att rekrytera och behålla socialsekreterare.

Mot bakgrund av granskningsresultatet vill vi lämna följande rekommendationer till *utbildningsnämnden*:

- Överväg att ta fram mätbara indikatorer med tydlig koppling till psykisk (o)hälsa och tillgång till elevhälsans kompetenser. Därigenom kan arbetet och förutsättningarna för detta följas upp och analyseras på ett systematiskt och strukturerat sätt.
- Säkerställ att det finns krisplaner och rutiner för suicidprevention på samtliga skolor i enlighet med den centrala barn- och elevhälsoplanen.
- Vidta aktiva åtgärder som tydligt syftar till att säkerställa en likvärdig tillgång till kuratorer och skolpsykologer inom gymnasieskolan. Detta för att skapa förutsättningar för att elevhälsan främst ska kunna arbeta förebyggande och hälsofrämjande samt att arbetet sker på individ-, grupp- och skolenhetsnivå.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Finns det en tydlig styrning (till exempel mål och styrdokument) avseende arbetet mot psykisk ohälsa?	<p>SN: Delvis Det finns styrning från nämndens sida i form av åtgärder i verksamhetsplan och ett rutindokument för att hantera suicidsituationer för personer äldre än 18 år. Vi ser positivt på att ett rutindokument för personer yngre än 18 år är under revidering. Verksamhetsplanen saknar indikatorer och en tydlig planering för när och hur åtgärderna ska genomföras och vid intervjuer framgår att kännedomen om rutindokumentet varierar.</p>	
	<p>UN: Delvis Det finns styrning från nämndens och förvaltningens sida i styrande och stödjande dokument avseende psykisk (o)hälsa, suicidprevention och tillgång till elevhälsans kompetenser. Vi ser positivt på att det finns mätbara indikatorer i nämndens verksamhetsplan, men noterar att indikatorer med tydlig koppling till psykisk (o)hälsa och/eller tillgång till elevhälsans kompetenser saknas. Det finns inte krisplaner och/eller rutiner för suicidprevention på samtliga skolor, vilket den centrala barn- och elevhälsoplanen anger.</p>	
2. Tillser nämnderna att det finns tillgång till kunskap och kompetens för att	<p>SN: Delvis Det finns funktioner med uttalat ansvar att arbeta mot psykisk ohälsa, utbildningar inom området</p>	

upptäcka och
åtgärda psykisk
ohälsa?

har genomförts och kunskap och kompetens om psykisk ohälsa inom socialförvaltningen beskrivs vara god. Det finns utmaningar med att rekrytera och behålla socialsekreterare och det saknas återkommande utbildningar som skapar förutsättningar för att kunskap och kompetens finns kvar i organisationen vid eventuella personalbyten.

UN: Delvis

Det finns återkommande utbildningar inom området samt utsedda suicidpreventionsombud. Kännedom om ombuden varierar dock. Tillgången till kuratorer och skolpsykologer varierar mellan enheterna, vilket riskerar att medföra att arbetet främst bedrivs på individnivå och att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet riskerar att få stå tillbaka.

3. Tillser nämnderna
att det finns tydliga
strukturer och rutiner
för samverkan kring
psykisk ohälsa?

SN: Ja

Det finns strukturer och rutiner avseende såväl samverkan med Region Uppsala som kommunintern samverkan avseende psykisk ohälsa och exempel på dessa omnämns vid intervjuer, vilket indikerar att de är kända och etablerade.

UN: Ja

Det finns strukturer och rutiner avseende såväl samverkan med Region Uppsala som kommunintern samverkan avseende psykisk ohälsa och exempel på dessa omnämns vid intervjuer, vilket indikerar att de är kända och etablerade.

4. Görs
dokumenterade
uppföljningar och
analyser avseende
arbetet mot psykisk
ohälsa som
redovisas till
nämnderna?

SN: Nej

Arbete och insatser som har genomförts med bäring på att förebygga och/eller hantera psykisk ohälsa och suicid beskrivs översiktligt i de dokument som har upprättats på förvaltnings- och nämnds nivå. Dokumenten saknar dock skrivningar som ger en bild av

hur arbetet mot psykisk ohälsa har utvecklats över tid och en analys av vad (vilka förutsättningar/faktorer) som har påverkat den utvecklingen. Nämnden tar del av information om prioriterade utvecklingsområden inom ramen för arbetet med HSVO och nämnden har deltagit i utbildningspass som har omfattat psykisk ohälsa och suicidprevention.

UN: Ja

Arbete, insatser och resurser med bäring på att förebygga och/eller hantera psykisk ohälsa och suicid beskrivs och analyseras i de dokument som har upprättats på förvaltnings- och nämndsnivå. Nämnden har tagit del av information om prioriterade utvecklingsområden inom ramen för arbetet med HSVO, resultatet från en kartläggning av elevhälsan samt resultatet på Liv och hälsa ung.

5. Tillser nämnderna att aktiva åtgärder vidtas vid behov av utveckling av arbetet mot psykisk ohälsa?

SN: Delvis

Nämnden har vidtagit åtgärder som syftar till att utveckla arbetet mot psykisk ohälsa och förutsättningarna för detta. Det framgår inte att nämnden har vidtagit några åtgärder avseende att rekrytera och behålla socialsekreterare, trots att detta är ett utvecklingsområde som har identifierats.

UN: Delvis

Nämnden har vidtagit vissa åtgärder som syftar till att utveckla arbetet mot psykisk ohälsa och förutsättningarna för detta.

Enkätresultatet indikerar att det finns ett behov av ökad tillgång till kuratorer och psykologer - som har en viktig roll i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet i gymnasieskolan - och vi ser positivt på att kartläggning av tillgång till elevhälsans resurser har genomförts. Nämnden har dock inte vidtagit några åtgärder som tydligt syftar till att säkerställa en likvärdig tillgång till dessa kompetenser.

Bilaga. Elevhälsans kompetenser

Tabell 1. Tillgång till elevhälsans kompetenser läsåret 2023/24. Källa: Uppsala kommun.

Skolenhet	Skolläkare	Skolsköterska	Skolkurator	Skolpsykiolog	Specialpedagog	Speciallärare
Celsiuskolan		2,00	1,80	0,75	0,80	2,00
Ellen Fries och Uppsala estetiska gymnasium		2,50	3,00	1,00	5,00	0,00
Fyriskolan och Uppsala yrkesgymnasium Ekeby		0,80	1,00	0,20	1,00	1,00
Lundellska skolan		2,00	2,00	0,10	1,00	4,00
Rosendalsgymnasiet		1,00	2,00	0,50	1,00	0,80
Katedralskolan		2,50	3,00	0,00	2,80	0,00
Uppsala yrkesgymnasium Jälla		1,60	2,60	0,00	0,00	4,50
Kommunövergripande/ central elevhälsa	0,50	0,23		0,10		
	Psykologtjänst för utredning och psykologutlåtande är upphandlad och kan avropas av gymnasieskolor.					

Tabell 2. Informationsärende Kartläggning elevhälsa på utbildningsnämndens sammanträde 2022-12-15 (§ 124)

Bemanning elevhälsa gymnasiet – nyckeltal antal elever per tjänst

	Celsius	Ellen Fries	Fyris	Jälla	Katedral	Lundellska	Rosendal
Kurator	525	179	245	344	468	604	435
Skolsköterska	525	273	245	491	468	690	870
Psykolog	1 399	682	1 225	1 147	1 405	2 416	1 740

2023-12-08

Lena Salomon

Jenny Nordqvist

Namn

Namn

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Uppsala kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 24 april 2023. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.